

DIŠTANČNÉ VZDELÁVANIE DOMA I V ZAHRANIČÍ

DISTANCE EDUCATION IN SLOVAKIA AND ABROAD

Roman HRMO - Katarína KRELOVÁ

Autori: Ing. Roman Hrmó, PhD., Ing. Katarína Krelová

Pracovisko: Katedra inžinierskej pedagogiky a psychológie, Materiálovotechnologická fakulta STU

Adresa: Laurinská 14, 811 01 Bratislava, Slovensko

Tel.: 00421 2 54432625, Fax: 00421 2 54431730

E-mail: hrmo@cvtstu.cvt.stuba.sk, krelova@cvtstu.cvt.stuba.sk

Abstract

The article is aimed at development of distance education in Slovakia and abroad.

Príspevok je zameraný na vývoj dištančného vzdelávania na Slovensku a v zahraničí.

Key words

distance education

dištančné vzdelávanie

Úvod

Dnešná doba je charakteristická prudkým nárastom nových informácií. Ich dostupnosť, spracovanie a následné efektívne využitie si vyžaduje moderné informačné technológie schopné v krátkom čase poskytnúť veľké množstvo informácií s príslušným užívateľským komfortom. Tento trend sa prejavuje aj v oblasti výchovy a vzdelávania s vyústením do inovovania obsahu vzdelávania, hľadania nových metód, foriem a materiálnych prostriedkov. Jednou z foriem vstupujúcich do oblasti vzdelávania je dištančné vzdelávanie.

Charakteristika dištančného vzdelávania

Termín dištančné vzdelávanie prináša so sebou rôzne názory a postoje nielen v laickej, ale aj pedagogickej verejnosti. V odbornej literatúre môžeme nájsť rôzne definície a charakteristiky pojmu dištančné vzdelávanie.

Dôležitou skutočnosťou je, že ide o rôzne formy štúdia, pri ktorom sa nerealizuje priamy kontakt typu “vzdelávaný - vzdelávajúci”, ale podstata spočíva v samostatnom štúdiu účastníkov, ktoré je riadené špecializovanou inštitúciou dištančného vzdelávania. Kontakt s tútormi je sprostredkovaný technickými komunikačnými prostriedkami ako napríklad pošta, rozhlas, telefón, fax a e-mail. Multimediálna prezentácia využíva rôzne typy nosičov informácií ako napríklad texty, audiovizuálne materiály a počítačové programy. Hlavnou podmienkou pre úspešné zvládnutie programu dištančného vzdelávania je schopnosť samostatnej práce uchádzačov. Dôležitou úlohou učiteľa je teda učiť žiakov (od najnižších stupňov vzdelávania) postupne príslušným technikám samostatnej práce ako napr. pracovať s učebnicou, s učebným textom, vypracovávať výpisky, pracovať s pomocnou literatúrou, pripraviť referát. Mojžišek charakterizuje túto cestu ako postup od heterodidaktiky, ktorá je založená na priamej spoluúčasti učiteľa a žiaka, k autodidaktike, ktorá predstavuje samoučenie.

Dištančné vzdelávanie v zahraničí

Dištančné vzdelávanie sa rozvíja vo viac ako päťdesiatich krajinách celého sveta. V súčasnosti v týchto krajinách je asi každý päťdesiaty študujúci účastníkom dištančného vzdelávania.

Dištančné vzdelávanie vzniklo pred viac než 150 rokmi. Historicky prvou inštitúciou bola korešpondenčná škola, ktorá bola založená v Anglicku v roku 1840 Izaacom Pitmanom. Inštitúcia organizovala predovšetkým kurzy tesnopisu. V 19. a 20. storočí vznikli na základe rozširujúcej sa poštovej siete korešpondenčné školy v ďalších krajinách Európy a v USA. Obsahom boli predovšetkým všeobecné, odborné predmety a zvlášť cudzie jazyky.

Prelomom vo vývoji bolo rozšírenie rozhlasového a neskôr televízneho vysielania. V niektorých krajinách od tridsiatych rokov začali rozhlasové stanice systematicky vysielat' vzdelávacie programy. Ukázalo sa, že dištančné vzdelávanie realizované týmto spôsobom je veľmi praktické v krajinách s rozsiahlym územím a riedkym osídlením. Napr. Kanada, Austrália, Nórsko a i.

Ďalším prelomom boli roky šesťdesiate kedy sa otvorila éra multimediálneho vzdelávania, ktorá bola uskutočňovaná prostredníctvom počítačových programov a sietí, telekomunikačných družíc, audiovizuálnych učebníc a i. V roku 1969 bola založená britská Open University, kde sa začalo dištančné vzdelávanie uskutočňovať aj na vysokoškolskej úrovni.

Dištančné vzdelávanie na Slovensku

U nás sa dištančné vzdelávanie začalo presadzovať neskôr než v zahraničí a to v deväťdesiatych rokoch v pobočkách vzdelávacích ustanovizní, napr. Európska škola korešpondenčných kurzov, ktoré začali u nás pôsobiť ako aj v novovznikajúcich neštátnych ustanovizniach, napr. City University. Poskytujú predovšetkým vzdelávacie aktivity, ktoré pokrývajú len určité oblasti, ako napr. manažment, podnikanie a i. Novovznikajúce ustanovizne nie sú uceleným stupňom štúdia prepojeným na školský vzdelávací systém.

V roku 1994 sa Slovenská republika zapojila do projektu medzinárodnej pomoci PHARE pod názvom Národná spolupráca v Dištančnom vzdelávaní. Cieľom bolo vytvoriť v 11 zúčastnených krajinách sieť stredísk pre Dištančné vzdelávanie, ktoré budú spolupracovať pri príprave vzdelávacích projektov a samozrejme aj pri ich realizácii. Projekt bol koordinovaný

z Bruselu prostredníctvom ERF v Turíne a gestorom v každej krajine je ministerstvo školstva. V uvedenom projekte sú zapojené vysoké školy (STU Bratislava, SPU Nitra, TU Košice, TU Zvolen, ŽU v Žiline) a City University. Tak sa vytvorila slovenská sieť pre dištančné vzdelávanie, ktorú tvoria národné centrum pre dištančné vzdelávanie (STU) a lokálne centrá pre dištančné vzdelávanie, ktoré sú súčasťou vyššie uvedených vysokých školách.

V priebehu rokov 1996 až 1997 bolo na štyroch strediskách pre dištančné vzdelávanie pripravených celkom 31 projektov kurzov, v ktorých sa využíva dištančné vzdelávanie a tri vzdelávacie programy v rozsahu od 2 do 4 semestrov. Uvedené aktivity sú obsahovo zamerané na vybrané študijné odbory vysokých škôl a sú organizované ako ďalšie vzdelávanie.

Zo vstupom do projektu PHARE bol pri ministerstve školstva zriadený poradný orgán Rada ministra pre dištančné vzdelávanie. Členmi rady sú zástupcovia vysokých škôl, ktoré dištančné vzdelávanie rozvíjajú a predsedom je riaditeľ odboru vysokých škôl. Úlohou Rady je koordinácie rozvoja dištančného vzdelávania v SR, iniciácia a tvorba legislatívy pre túto formu vzdelávania a zabezpečovanie finančných prostriedkov z rozpočtu ministerstva školstva. Radu tvoria pracovné skupiny pre legislatívu, pre riešenie národného projektu a pre oblasť metodiky dištančného vzdelávania.

Dištančné vzdelávanie na Katedre inžinierskej pedagogiky a psychológie

Katedra inžinierskej pedagogiky a psychológie v rámci projektu IDEP organizovala dištančný kurz Vysokoškolskej pedagogiky pre vysokoškolských učiteľov. Výskumu sa zúčastnili poslucháči všetkých fakúlt STU. Pedagogické štúdium bolo trojsemestrálne. Vychádzalo z učebného plánu, ktorý tvorilo 12 učebných predmetov (viď tabuľka 1) v celkovom rozsahu 204 hodín. Štúdium bolo rozdelené na prezenčnú a dištančnú časť. Prezenčná časť mala presne stanovený harmonogram štúdia.

UČEBNÝ PLÁN ŠTÚDIA

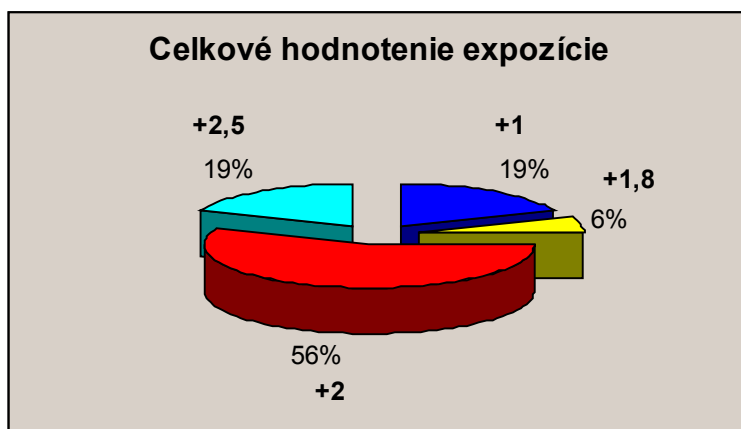
Tabuľka 1

Číslo	UČEBNÝ PLÁN
1.	Inžinierská pedagogika
2.	Praktikum z inžinierskej pedagogiky
3.	Psychológia
4.	Komunikácia a komunik. tréning
5.	Rétorika
6.	Tvorba zrozumiteľného textu
7.	Materiálne didaktické prostriedky
8.	Laboratórna didaktika
9.	Vybrané kapitoly zo sociológie
10.	Biologické základy vývinu
11.	Právo v technickom školstve

Poslucháči boli vopred oboznámení s organizáciou štúdia, s učebnými plánmi a bol im poskytnutý telefonický a e-mailový kontakt na tútorov jednotlivých predmetov. Povinnosťou bolo absolvovať všetky predmety učebného plánu. Inžiniersku pedagogiku a psychológiu absolvovali dištančnou formou štúdia, ostatné predmety prezenčnou formou. Podmienkou ukončenia bolo úspešné zvládnutie didaktických testov z inžinierskej pedagogiky a psychológie, absolvovanie mikrovýstupu poslucháča a splnenie podmienok ostatných predmetov podľa požiadaviek lektorov resp. tútorov.

Na hodnotenie mikrovýstupov bol pre lektorov vypracovaný hodnotiaci hárok nazvaný Hodnotenie expozície. Hárok obsahoval oblasti, ktoré boli predmetom posudzovania. Obsahoval: názov, ciele, obsah a rozsah témy, úroveň motivácie, úroveň didaktickej komunikácie, výber a práca s didaktickou technikou, úroveň opakovania a iné. Medzi najčastejšie uvádzané nedostatky patrila štruktúra textu, použité písmo na fóliách a neprehľadné a nečitateľné písmo na tabuli. Kladne hodnotená bola motivácia, postupnosť učiva, komunikácia so študentmi, názornosť, logickosť a zrozumiteľnosť, využívanie didaktických pomôcok a prepojenosť teórie a praxe.

Celkové hodnotenie expozície bolo škálované od - 3 po + 3. Pre názornosť sme uvedené hodnotenie zobrazili v grafe č. 1.

Graf č. 1 Celkové hodnotenie expozície

Z uvedeného grafu vidieť, že expozície boli hodnotené vysoko pozitívne. Naznačuje to, že poslucháči úspešne uplatnili vedomosti a zručnosti, ktoré nadobudli absolvovaním dištančného kurzu Vysokoškolskej pedagogiky.

Po úspešnom absolvovaní štúdia poslucháči obdržali Osvedčenie o absolvovaní pedagogického štúdia vysokoškolských učiteľov.

Záver

Názory na budúcnosť dištančného vzdelávania na Slovensku sa rôznia. Od glorifikovaných veľkých očakávaní až po minimalizáciu prínosov. Nech sú názory akékoľvek, sme presvedčení, že dištančné vzdelávanie je modernou formou, alternatívnym doplnkom klasického vzdelávania, ktoré umožňuje každému záujemcovi flexibilný prístup k informáciám.

Literatúra:

- [1] KUNDRÁTOVÁ, M., HRMO, R., MIŠTINA, J. *Implementing multimedia into pedagogical study of university teachers at the Slovak University of Technology. In USING TECHNOLOGY IN OPEN AND DISTANCE LEARNING : Proceedings of the 2nd International DETECH Workshop.* Maribor: Univerza v Mariboru, 2001, s. 123 – 128.
- [2] PRŮCHA, J. *Vzdelávání a školství ve světě.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4
- [3] PRŮCHA J., MÍKA, J. *Distanční studium v otázkach, CSVŠ – Národní centrum dištančného vzdelávání,* Praha: 2000.